

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.10.2006, sp. zn. 29 Odo 331/2006, ECLI:CZ:NS:2006:29.ODO.331.2006.1

Číslo: 70/2007

Právní věta: Závazek, který zanikl, již nelze zrušit dohodou. Obchodní zákoník nepřipouští ukončení účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným dohodou o zrušení smlouvy o převodu obchodního podílu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.10.2006

Spisová značka: 29 Odo 331/2006

Číslo rozhodnutí: 70

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Obchodní závazkové vztahy

Předpisy: § 115 odst. 2 předpisu č. 513/1991Sb.
§ 572 odst. 2 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 13. 12. 2005 zastavil Vrchní soud v Olomouci řízení o odvolání účastníků a) až d) proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 5. 2005, kterým tento soud zamítl návrh na výmaz společníků M. Ch. a Mgr. P. M., včetně vkladů, rozsahu splacení a výše obchodních podílů a výše vkladů, rozsahu splacení a výše obchodních podílů u společníků Ing. O. K. a Ing. O. M. a návrh na zápis výše vkladů u obou společníků Ing. O. K. a Ing. O. M. 5 000 000 Kč se splacením 5 000 000 Kč, odpovídající obchodnímu podílu ve výši 50 % do obchodního rejstříku. Dále pak odvolací soud usnesení soudu prvního stupně potvrdil.

V odůvodnění rozhodnutí odvolací soud uvedl, že podle obsahu předloženého spisu bylo řízení ve věci zahájeno dne 26. 4. 2005, kdy O., s. r. o. (dále též jen „společnost“), požádala o výmaz dosud zapsaných společníků M. Ch. a Mgr. P. M. se všemi souvisejícími zápisy a o zápis nové výše vkladů a rozsahu jejich splacení u dosavadních společníků Ing. O. K. a Ing. O. M. Tvrdila, že dohodou o zrušení smlouvy o převodu obchodních podílů došlo k obnovení stavu před převodem a před zápisem společníků Ing. M. Ch. a Mgr. P. M.

Po provedení důkazů předloženými listinami odvolací soud uzavřel, že podle § 572 odst. 2 obč. zák. se mohou strany dohodnout, že nesplněný závazek nebo jeho část se ruší, aniž by vznikl nový závazek. Nevyplývá-li z dohody něco jiného, zrušovaný závazek zaniká, když návrh na jeho zrušení byl přijat druhou stranou.

Podle § 573 obč. zák., nevyplývá-li výslovně z písemné dohody o zrušení závazku něco jiného, zaniká současně i závazek druhé strany, a jestliže byl již splněn, má druhá strana nárok na jeho vrácení, a to u peněžitého závazku spolu s úroky. Dohodnou-li se strany na zrušení části závazku, zaniká závazek druhé strany v rozsahu odpovídajícím zrušované části závazku.

Odvolací soud dospěl k závěru, že účastníci a) až d) dne 23. 10. 2003 uzavřeli smlouvu o převodu částí svých obchodních podílů, na základě které Ing. O. K. a Ing. O. M. jako převodci převedli na M. Ch. a Mgr. P. M. jako nabyvatele bezúplatně každý jednu polovinu svého obchodního podílu ve společnosti.

Přijetím převáděných částí obchodních podílů dnem podpisu smlouvy došlo ke splnění povinnosti převodců podle smlouvy, a tedy k zániku závazků Ing. O. K. a Ing. O. M. Po formální stránce je smlouva platná, účinky převodu částí obchodních podílů vůči společnosti nastaly nejpozději dne 31. 10. 2003, kdy společnost podala návrh na změnu zápisu v obchodním rejstříku. Skutkový závěr soudu prvního stupně, že závazky ze smlouvy o převodu částí obchodních podílů zanikly, je zcela správný. Pokud se účastníci následně dne 29. 3. 2005 dohodli na zrušení závazku ze smlouvy o převodu obchodních podílů, je takováto dohoda absolutně neplatná, protože předmětem této dohody je zrušení (zánik) již zaniklých závazků, a tedy nemožné plnění (§ 37 obč. zák.). „Závěr, že zánik závazku jeho zrušením připadá v úvahu jen u nesplněných (a tedy dosud nezaniklých) závazků, v případě synallagmatických závazků, pokud nedošlo ke splnění závazků alespoň jedné strany, vyplývá nejen z logiky věci, ale i z jazykového znění § 572 a 573 obč. zák. a z úpravy části třetí, hlavy první I., dílu VIII. obchodního zákoníku.“

Odvolací soud se rovněž zcela ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, podle kterého je dohoda o zrušení smlouvy o převodu obchodních podílů uzavřená mezi účastníky dne 29. 3. 2005 absolutně neplatným právním úkonem, na základě této dohody nedošlo ke změně v okruhu společníků společnosti a žádanou změnu zapisovaných skutečností do obchodního rejstříku nelze povolit.

Dále odvolací soud konstatoval, že tento závěr není v rozporu s principem smluvní volnosti, který je jedním ze základních principů soukromého práva, ani s ústavně zaručeným právem na ochranu vlastnického práva, protože nic nebrání společníkům M. Ch. a Mgr. P. M., aby opětovně své obchodní podíly ve společnosti převedli na Ing. O. K. a Ing. O. M.

Proti usnesení odvolacího soudu podala společnost dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázala na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Namítá nesprávné právní posouzení věci.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Za zásadní právní otázku považuje, zda je možno platně s účinky ex tunc dohodou smluvních stran zrušit smlouvu o převodu obchodních podílů uzavřenou podle § 115 obch. zák. pokud již došlo k převodu obchodních podílů a zápisu příslušných změn do obchodního rejstříku. Dovolatelka je přesvědčena, že právní názor odvolacího soudu je nesprávný a odporuje principu smluvní volnosti, který je zakotven v článku 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Tvrdí, že občanský zákoník přímo upravuje důsledky zrušení smlouvy v § 457, přičemž nerozlišuje, zda došlo ke zrušení smlouvy splněné, částečně splněné či dosud nesplněné. Dovolatel poukazuje mimo jiné na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 670/02, ze dne 7. 12. 2004.

Předpokladem přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je závěr dovolacího soudu, že rozhodnutí odvolacího soudu nebo některá v něm řešená právní otázka mají po právní stránce zásadní význam.

Zásadní právní význam dovolací soud shledává (a potud má dovolání za přípustné) v řešení otázky, zda lze dohodou účastníků zrušit smlouvu o převodu obchodních podílů uzavřenou podle § 115 obch. zák. poté, co došlo k převodu obchodních podílů a zápisu příslušných změn do obchodního rejstříku.

Jedním ze způsobů zániku závazku ze smlouvy je jeho řádné splnění (§ 324 obch. zák.). Jsou-li splněny všechny závazky ze smlouvy, nastanou právní důsledky, které se splněním závazků z příslušného typu smlouvy spojuje zákon či dohoda účastníků. Pokud by účastníci chtěli smlouvou nastolený právní stav zvrátit, museli by uzavřít smlouvu novou, způsobitou založit takový právní stav, jaký zde byl předtím, než došlo ke splnění závazků ze smlouvy. Takovou smlouvou však není pouhá dohoda o zrušení závazku ze smlouvy, neboť ta není způsobitá navodit stav, který vyplývá ze smlouvy příslušného typu, v projednávané věci ze smlouvy o převodu obchodního podílu. K tomuto závěru lze dospět jak logickým, systematickým a teleologickým výkladem úpravy závazkových vztahů v občanském a obchodním zákoníku, tak i gramatickým výkladem ustanovení § 572 odst. 2 obč. zák. (který, jak správně uzavřel soud prvního stupně i odvolací soud, se vztahuje i na obchodní závazkové vztahy - § 1 odst. 2 obch. zák.).

Jak se uvádí shora, splněním závazek zaniká. Umožňuje-li ustanovení § 572 odst. 2 obč. zák. dohodu o tom, že se nesplněný závazek nebo jeho část ruší, aniž by jakékoli ustanovení občanského zákoníku umožňovalo zrušení splněného závazku či jeho části, nelze než dovést, že závazek splněný takto zrušit nelze. Jsou-li totiž splněny všechny závazky ze smlouvy, neexistuje žádný závazek, ohledně kterého by bylo možno uzavřít dohodu podle ustanovení § 572 odst. 2 obč. zák. a nelze tedy ani uzavřít dohodu o „zrušení“ smlouvy.

Poukazuje-li pak dovolatelka na uplatnění zásady smluvní volnosti, je k tomu třeba uvést, že uplatnění této zásady je omezeno na případy, kdy jejímu využití nebrání právní předpis. Přitom, jak již Nejvyšší soud uzavřel v rozhodnutí ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. [29 Odo 185/2003](#), od kterého nemá důvod se odchýlit ani v projednávané věci, nedovolenost určitého jednání nemusí právní předpis upravovat výslovně, ale může vyplynout z kontextu jeho jednotlivých ustanovení či z kontextu více předpisů. Pakliže ustanovení § 572 odst. 2 obč. zák. výslovně upravuje možnost, aby se účastníci smlouvy dohodli, že ruší nesplněný závazek nebo jeho část, aniž by vznikl nový závazek, a ohledně závazku již splněného takovou možnost neupravuje, nebylo by logické dovozovat, že vzhledem k zásadě smluvní volnosti je možné dohodou zrušit i závazky již splněné, a to tím spíše, že občanský zákoník neupravuje pouze možnost uzavřít dohodu o zrušení nesplněného závazku bez náhrady, ale rovněž možnost uzavřít dohodu o nahrazení (nesplněného) závazku závazkem novým či dohodu o změně obsahu závazku. Jinými slovy, obsahuje-li občanský zákoník pouze možnost zasahovat dohodou do závazků dosud nesplněných, lze z toho dovést, že možnost takového zásahu do závazků již splněných, a tedy zaniklých, nepřipouští. Ostatně si lze stěží představit, že by neexistující závazek bylo možno dohodou zrušit.

Ke zrušení smluv o převodu obchodního podílu lze ještě uvést, že poté, co nastaly v důsledku uzavřených smluv účinky předvídané zákonem, stali se nabyvatelé obchodních podílů společníky navrhovatelky, z čehož jim vznikla zákonem a společenskou smlouvou předvídaná práva a povinnosti. Není ani vyloučeno, že jim v průběhu jejich účasti na společnosti vznikla i další práva a povinnosti (např. závazky z odpovědnosti za škodu, ručení apod.), ať již ve vztahu ke společnosti, ostatním společníkům či třetím osobám. Vzhledem k tomu, že občanský ani obchodní zákoník neupravují možnost dohodnout se na zrušení již splněných závazků, a nestanoví proto ani, kdy nastávají účinky takové dohody, nebylo by možné dovést, že taková dohoda má zpětné účinky. Z toho ovšem rovněž plyne závěr, že stali-li se nabyvatelé společníky (a po určitou dobu jimi byli), platí pro ně úprava obchodního zákoníku o tom, jakým způsobem lze ukončit účast ve společnosti. V teorii ani praxi není pochyb o tom, že výčet způsobů, jimiž lze ukončit účast společníka ve společnosti, je taxativní, přičemž dohoda o zrušení smlouvy o převodu obchodního podílu k nim nepatří - takovou smlouvou tedy účast společníka ve společnosti ukončit nelze.

Protože rozhodnutí odvolacího soudu je správné, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2, věta první, o. s. ř. zamítl.